

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Dionysii Carthusiani, luculenta iuxta ac compendiaria in Acta apostolorum exegesis siue commentaria

Dionysius <Cartusianus>

Coloniæ, 1532

VD16 D 1926

Sapientiæ liber habet Cap. XIX, Et agitur in eo, de regimine prælatoru[m]
conuersatione iustoru[m], atq[ue] idolorum contemptu, de aduentu &
passione Christi, qui est vera sapientia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38702

EPIT: EX ECCLESIASTE.

Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea

¶ Cap. 7.

¶ Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, &c.

¶ Cap. 8.

¶ Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meæ vt inueniam te foris & deosculer. & iam nemo me despiciet. Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ, &c. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachia tua, quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatē. Lampades eius lampades ignis atq; flammarum. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

Sapientiæ liber habet Cap. XIX, Et agitur in eo, de regimine prælatorū conuersatione iustorū, atq; idolorum contemptu, de aduentu & passione Christi, qui est vera sapientia.

Caput. I.

Illigite iusticiam quæ iudicatis terram. Sentite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum. Apparet autem eis qui fidem habent in illum. Peruersæ enim cogitationes separant a deo, probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in maluola in animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu.

D. DIONYSI A RICK. CART.
Benignus est spiritus sapientiae. Quoniam spiritus do-
mini replebit urbem terrarum, & hoc quod continet
omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loqui-
tur iniqua non potest latere. Auris caeli audit omnia.
Custodite ergo vos a murmuratione quae nihil pro-
dest, & a detractione parcite linguae. Os quod menti-
tur occidit animam. Deus mortem non fecit, nec lae-
ratur in perditione viuorum. Creauit enim ut essent
omnia, & sanabiles fecit nationes orbis terrarum.
Iusticia perpetua est & immortalis, iniusticia autem
mortis acquisitio. Impii autem manibus & verbis ac-
cesserunt illam.

¶ Cap. 2.

¶ Dixerunt impii apud se cogitantes non recte. Non
est qui agnitus sit reuersus ab inferis, quia ex nihilo na-
ri sumus & post haec erimus tanquam non fuerimus.
Vmbrae transitus est tempus nostrum. Venite ergo &
fruemur bonis quae sunt & vramur creatura tanquam
in iuuentute celeriter. Nullum pratum sit quod non
pertranseat luxuria nostra. Nota de Christi passio-
ne. Grauis est etiam nobis ad videndum, quoniam dis-
similis est alijs vita illius. Promittit se scientiam dei
habere, & filium dei se nominat. Morte turpissima con-
demnemus eum. Haec cogitauerunt impii, & errauerunt
excatauit enim eos malicia eorum, nec mercedem spera-
uerunt iusticiae. Deus creauit hominem inexterna-
bilem, & ad imaginem similitudinis suae fecit illum.
Inuidia autem diaboli, mors introiit in orbem terra-
rum. Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

¶ Cap. 3.

Iustorum autem animae in manu dei sunt, & non tan-
get illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipienti-
um morti, illi autem sunt in pace. Spes illorum
immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis
bene disponentur. Deus tentauit illos, & inuenit illos
dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit il-
los. Fulgebunt iusti & tanquam scintillae in arundine
discurrent. Iudicabunt nationes. Qui confidunt in do-

EPIT. EX LIB. SAP:

mino intelligent veritatem. Donum & pax est electis dei. Impij autem secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt. Sapientiam enim & disciplinam quæ abijcit, infelix est. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus. Felix incoinquinata, quæ nesciuit thorum in delicto, habebit fructum, &cæ. Et spado qui non est operatus iniquitatem, dabitur ei fidei donum electum & sors in templo domini acceptissima. Nationes iniquæ diræ sunt consummationis,

¶ Cap. 4.

¶ O quam pulchra est casta generatio cum claritate, quoniam apud deum nota est & apud homines. Iustus autem si morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Placens deo factus dilectus & viuens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malicia mutaret intellectum illius aut ne fictio deciperet animam eius. Inconstantia concupiscentiæ transuertit sensum. Consummatus in breui expleuit tempora multa. Placita enim erat deo anima illius.

¶ Cap. 5.

¶ Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt. Videntes turbabuntur timore horribili, gementes præ angustia spiritus dicentes. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem sine honore. Quomodo ergo computati sunt inter filios dei? Ergo errauimus a via veritatis, & iusticiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, etcæ. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Transferunt omnia illa tanquam umbra, etcæt. Nos nati continuo desuimus esse. Spes impij tanquam lanugo est quæ a vento tollit, & tanquam spuma, & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis iusti autem in perpetuum viuent, & apud deum sunt merces eorum, et cogitatio illorum apud altissimum.

D. DIONYSI A RICK. CART.
Quoniam dextera sua (dominus) reget eos (i. iustos) &
brachio suo defendet illos. Armabit creaturam ad vi-
tionem inimicorum. Pugnabit cum illo orbis terra-
rum contra insensatos. Melior est sapientia quam vi-
res, & vir prudens quam fortis.

¶ Cap. 6.

¶ Præbete aures vos qui tenetis multitudines, quon-
iam data est a domino vobis potestas, & virtus ab altis-
simo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes
scrutabitur. Iudicium durissimum in his qui præsumunt
et. Exiguo enim conceditur misericordia potentes au-
tem potenter tormenta patientur. Fortioribus autem for-
rior instat cruciatus. Clara est & quæ nunquam mar-
cescit sapientia, & facile videtur ab his qui diligunt il-
lam, & inuenitur ab his qui quærunt illam. Præoccu-
pat eos qui se concupiscunt. Cogitare de illa sensus
est consummatus, & qui vigilauerit propter illam,
cito erit securus. Incorruptio facit esse proximum deo
Concupiscentia itaque sapientiæ deducet ad regnum pe-
petuum. Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis
populis. Multitudo autem sapientium sanitas est or-
bis terrarum, & rex sapiens populi stabilimentum.

¶ Cap. 7.

¶ Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus
& primam vocem similem omnibus emisi plorans.
Unus ergo introitus est omnibus ad vitam & similis
exitus, propter hoc optaui & datus est mihi sensus. In-
uocaui & venit in me spiritus sapientiæ, & proposui
illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse dixi in cõ-
paratione illius. Super salutem & speciem dilexi illam.
Venerunt autem mihi omnia bona simul cum illa.
Deus sapientiæ dux est, & sapientum emendator. In ma-
nu enim illius & nos & sermones nostri, & omnis sapi-
entia. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est
enim in illa spiritus intelligentiæ sanctus, vnicus, mul-
tiplex, subtilis, &c. Oib. mobilib. mobilior est sapientia.
Attingit autem vbiq; pp suam mundiciam. Vapor est enim virtutis
dei & emanatio quædam claritatis omnipotentis dei syncera.

EPIT: EX LIB. SAP.

Candor est enim lucis æternæ & speculum sine macula dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Et cū sit vna oīa pōt, et in se pmanens oīa innouat, et p nationes in aīas sanctas se transfert, amicos dei et pphetas constituit. Neminem em̄ diligit deus, nisi q̄ cum sapientia inhabitat. Est em̄ hęc spectrofior sole, et sup oēm dispositionem stellarū: luci comparata inuenit prior. Sapientiam non vincit malicia. ¶ Cap. 8.

¶ Attingit aut̄ a fine vsq̄ ad finem tortiter, et disponit oīa suauiter. Hanc amari & exq̄siui a iuuentute mea, et q̄siui spōsam eam mihi assumere, et amator factus sum formæ illius. Quid sapientia locupletius? Scio qm̄ me cum communicabit de bonis suis, et erit alloquutio cogitationis et tædij mei. Intrans in domum meam conquiescam cum illa, non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed leticiā et gaudium. Puer eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et sciui quoniam aliter non possem esse continens nisi deus det, et hoc ipsum erat sapientiæ scire cuius esset hoc donum, adij dominum, et dixi totis p̄ cordijs meis.

¶ Cap. 9.

¶ Deus patrum nostrorū q̄ fecisti omnia verbo tuo et sapientia tua, et constituisti hominem vt dñaret creaturæ tuæ, et disponat orbem terrarum in æquitate & iusticia, da mihi sedium tuarum assistricem sapientiā, &c. Seruus tuus sum & filius ancillæ tuæ, homo infirmus & exigui temporis. Tabernaculum sanctū tuum qd̄ pparasti ab initio, & tecū sapientia tua q̄ nouit opa tua, q̄ & affuit tunc cum orbem terrarū faceres, & sciebat qd̄ placitum esset oculis tuis. Mitte illā de cælis sanctis tuis & a sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit & mecum laboret, vt sciam quid̄ acceptum sit apud te. Scit enim illa oīa, & deducet me sobrie. Quis hoīm poterit scire consilium dei? Aut qs poterit cogitare qd̄ velit deus? Cogitationes enim mortaliū timidæ, & incertæ, puidetię nřę. Corp⁹ em̄ qd̄ corruptū aggrauat aīam & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitare

D. DIONY. A RICK. CART.
Difficile inuenimus quæ in terra sunt, et quæ in prospectu sunt inuenim⁹ cum labore, quæ autem in cælis sunt quis inuestigabit? Sensum tuum domine quis sciet nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum tuum de cælis? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi domine ab initio.

¶ Cap. 10.

¶ Sapientia hos qui se obseruant a doloribus liberat. Hæc iustum deduxit per vias rectas, &c. Omnium potentior est sapientia. Cerramen forte dedit illi ut vinceret, &c. Reddidit iustis sapientia mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili. Et fuit illis, &c.

¶ Cap. 11.

¶ Hos quidem domine tanquam pater monens probasti, illos autem tanquam durus rex interrogans condemnasti. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Multum enim valere, tibi soli supererat semper. Tanquam momentum stateræ sic ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani que descendit in terram. Misereris omnium quoniam omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluissas, aut quod a te vocatum non esset conseruaretur? Parcis autem omnibus quoniam tua sunt domine, qui amas animas.

¶ Cap. 12.

¶ O quam bonus & suavis est domine spiritus tuus nobis in omnibus. Dabas domine locum penitentiae non ignorans quoniam iniqua est natio eorum, & naturalis malicia ipsorum (scilicet Chananæorum) &c. Quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti. Nec enim est alius deus quam tu cui cura est de omnibus. Cum sis ergo iustus, iuste omnia disponis. Virtus enim tua iusticie initium est. Et ob hoc quod omnium dominus es, oibus te parcere facis. Tu autem dominator domine cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos.

EPI TO. EX LIB. SAP.

Subest enim tibi cum volueris posse. Docuisti populū tuum quoniam oportet iustum & humanum esse, & bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam iudicans das locū penitentiae in peccatis. Disciplinam nobis das ut bonitatem tuam cogitemus & speremus misericordiam tuam.

¶ Cap. 13.

¶ Vani sunt omnes homines quibus non subest scientia dei, & de his quæ videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est. A magnitudine enim spectei creaturæ, creator horū poterit cognoscibiliter videri.

¶ Cap. 14.

¶ Benedictum lignum, per quod fit iusticia. Odio sunt deo, impius & impietas eius. Creaturæ dei in odium factæ sunt, & in tentationem animæ hominum, et in musculam pedibus insipientium. Initium fornicationis est exquisitio idolorum. Infandorum enim idolorum cultura omnis maliciæ causa est et initium et finis.

¶ Cap. 15.

¶ Tu autem deus noster suavis et verus es, patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccauerimus tui sumus, et si non peccauerimus, scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse te consummata iusticia est, et scire iusticiam et veritatem tuam, radix est immortalitatis. Malorū amatores digni sunt morte. Cor iniqui cinis est, et terra superuacua spes illius et luto vilior vita illius, quoniam ignorauit qui se finxit et inspirauit sibi animam et spiritum vitalem. Aestimauerunt impij lusum esse vitam nostram, et conuersationem vitæ ad lucrum compositam, et oportere vā decunq; etiam ex malo acquirere.

¶ Cap. 16.

Propter hæc et his similia passi sunt digne tormenta. Tu es domine qui vitæ et mortis habes potestatem. Effugere manū tuā dñe impossibile est. Negantes enim te nosse ipj, p fortitudinē brachij tui flagellati sunt. Vindex est orbis iustorum. Angel orū escantruisi populū

D. DIONYSI A RICK. CART
tuum, & panem de cælo præstitisti eis omne delectamē
tum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. De-
seruiens enim vnusquisq; voluntati, ad quod quisq;
volebat conuertebatur. Creatura tua tibi factori de-
seruiens excandescit in tormentum aduersus iniustos,
& lenior fit ad benefaciendum pro his q; in te confidunt.
Non natiuitatis fructus pascunt homines, sed sermotu
us eos qui in te credunt, conseruat. Ingrati spes tanquā
hybernalis glacies tabescet, & disperiet tāquam aqua
superuacua.

¶ Cap. 17.

¶ Magna sunt iudicia tua domine, & inenarrabilia
verba tua. Cum sit timida nequitia dat testimonium
condemnata. Semper enim præsumit sæua perturba-
ta conscientia. Nihil enim est timor nisi præsumptio-
nis auxilium.

¶ Cap. 18.

¶ Dum quietum silentium tenerent omnia, & nox in
suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tu-
us domine de cælo exiliens a regalibus sedibus venit
durus debellator. In veste poderis quam habebat Aa-
ron totus erat orbis terrarum, & magnificentia tua in
diademate capitis illius erat scripta.

¶ Cap. ult.

¶ Impiis autem vsque in nouissimum sine misericor-
dia ira superueniet. In omnibus enim magnificasti
populum tuum & honorasti, & non despexisti in o-
mni tpe & in omni loco assistens eis.

¶ Ecclesiasticus habet Cap. LI. Et
agitur in eo de obedientia subditorū,
de institutione bonorum morum de
nobilitate sapientiæ & de laude san-
ctorum.

Caput. I.

Omnis sapientia a domino deo est, & cum illo
fuit semper, & est aū æuū. Sapientiam dei præ-
cedentem omnia quis inuestigauit?